

De Sint Michaëlkerk in Woudsend: een knusse kerk met een rijke historie

De Sint Michaëlkerk in Woudsend is de oudste rooms-katholieke kerk van het bisdom. Het Tsjerkepaad-thema 'Rome en Reformatie' rechtvaardigt enige aandacht voor dit rijksmonument dus zeker.

Tsjerkepaad 2017

Tonnie Ketelaar en Dick Vos

De Sint Michaëlkerk in Woudsend, tussen de Midstrjitte en de Merkstrjitte, is als schuilkerk gebouwd in het jaar 1792. Vermoed wordt dat er voor die tijd, ergens verstopt tussen of in de huizen in de hoofdstraat, een vaste gebedsruimte was waar de rooms-katholieken samenkwamen. Omstreeks 1780 besloten rijke katholieke reders en zakenlui uit Woudsend dat deze ruimte te klein werd en er uitgebreid moest worden. Goedkeuring voor het gebouw kwam er, mits er geen ingang aan de doorgaande weg zou zijn, geen toren, geen orgel en geen opvallende ramen. Ook moest de kerk ommuurd worden en moesten de muren van de kerk aan de zuidzijde door klimop aan het zicht onttrokken worden. Katholieke gebedshuizen werden wel gedoogd in die tijd, maar mochten niet opvallen.

De schuilkerk werd ontworpen door architect Anne Bruinsma uit Leeuwarden en gebouwd door de plaatselijke aannemer Nolle Anskes. Op 20 april 1792 werd de eerste steen gelegd, met daarop een Latijnse tekst die in vertaling luidt: 'Dit heiligdom is gebouwd tot lof van de drie-ene God, mag het blijven staan en door de jaren in het dorp in aanzien blijven bij God en de goede mensen'. Na een bouwperiode van ruim een half jaar werd de kerk in oktober 1792 door negen pastoors uit de omgeving ingewijd.

Uitbreidingen

In 1840 werd het eenklaviersorgel van de kerk geplaatst dat in 1811 gebouwd werd door de Friese orgelbouwer A. van Gruisen uit Leeuwarden. Het orgel is in 2011 geheel gerestaureerd.

Pas in 1933 kreeg de kerk een toren. De pastoor, pastoor Welsing, vond de kerk te klein en hij wilde heel graag een toren met klok. In de omgeving waren er ondertussen immers mooie rooms-katholieke kerken gebouwd met grote torens. De kerk is toen uitgebreid en er is

een toren gebouwd. Bij het ontwerp werd rekening gehouden met de maten van het orgel, dat bij de uitbreiding verplaatst werd.

In de eerste jaren was de kerk eenvoudig en sober ingericht. Pas later werd die op verschillende manieren aangekleed. Opvallend zijn vooral de schilderijen uit verschillende periodes. Boven het altaar de oudste schilderij van de kerk. De Woudsender kunstschilder Otto de Boer (1797-1856) schilderde daar in 1824 op 27-jarige leeftijd *De opwekking van Lazarus*. Ook de veertien kruiswegstaties, die het verhaal van Goede Vrijdag uitbeelden, zijn geschilderd door Otto de Boer. De kruisweg stamt echter uit 1852. Inspiratie ontleende de schilder onder meer uit de tijd die hij in Rome en Parijs doorbracht.

De schilderijen op het priesterkoor zijn van latere datum, en van de hand van Jacob Ydema (1901-1990). Het geheel vormt een zogeheten 'verlossingscyclus', waarvan afbeeldingen van de zondeval en de uitbanning uit het paradijs deel

De eerste kerk moest worden ommuurd en de muren moesten door klimop aan het zicht worden onttrokken

uitmaken, tot afbeeldingen van de kruisdood en de verrijzenis en de oordelende Christus. Deze schilderijen werden in 1937 aangebracht vanwege het 600-jarige bestaan van de parochie. Inmiddels bestaat de geloofsgemeenschap al meer dan 680 jaar.

In de kerk zijn acht neogotische heiligenbeelden van gips te zien. Beelden van Sint Michaël, Maria, Jozef en Antonius bevinden zich eronder. Ze zijn geplaatst in de

oecumenische dienst gehouden. Het pastoresteam bestaat momenteel uit pastoor Henk Nota, pastor Pascal Huiting (priester) en pastor Annie Schothorst-Vos. De Michaëlkerk is gedurende de hele Tsjerkepaadperiode iedere zaterdag open van half twee tot vijf. Tijdens de zomer is er een mini-tentoonstelling over Pater Titus Brandsma (1881-1942) en worden tweedehandse boeken en tijdschriftpakketten verkocht ten bate van de kerk. Het adres van de kerk is Merkstrjitte 11 in Woudsend, webadres: www.dechristoffel.nl/woudsend.

De buiten- en de binnenkant van de Sint Michaëlkerk in Woudsend. Foto's: Marchje Andringa

periode tussen 1910 en 1928. De twaalf gebrandschilderde vensters in de kerk, tussen 1927 en 1928 gemaakt door het atelier van C. van Straaten uit Utrecht, tonen vooral heiligen. Onder meer de heiligen Willibrord en Bonifatius zijn afgebeeld, maar ook de doop en de biecht worden getoond.

Al in 1337 werd in Woudsend een karmelietenklooster opgericht. Het klooster heeft tot 1593 bestaan, ondanks een verbod op de katholie-

ke eredienst. Nadat het klooster verdwenen was bleef een deel van de boeren in de omgeving de oude leer trouw en werd clandestien gekerkt in boerderijen.

In 1837 werd de protestantse kerk gebouwd die als naam De Karmel kreeg, een verwijzing naar het voormalige karmelietenklooster. Het is niet de enige verwijzing naar het oude kloosterverleden van Woudsend. Ook diverse straatnamen in Woudsend herinneren eraan,

zoals de Carmelietterstrjitte, Paterstrjitte en Kleasterstrjitte. Er is echter ook een straat genoemd naar de eerste reformatorische predikant die van 1598 tot 1603 stond in Woudsend: de Melchior Clantstrjitte.

Het Friesch Dagblad belicht gedurende de hele zomer wekelijks de achtergronden van een van de meer dan 250 kerken die dit jaar meedoen aan Tsjerkepaad. www.tsjerkepaad.nl

Kerngegevens

De parochielocatie te Woudsend

De Sint Michaëlkerk maakt deel uit van de Heilige Christoffelparochie, een parochie die op 1 januari 2015 ontstaan is uit een fusie van de zeven samenwerkende parochies in de Zuidwesthoek van Fryslân. Het kerkgebouw is eigendom van de parochie.

De locatie Woudsend heeft 268 leden. Gemiddeld veertig mensen bezoeken de wekelijkse eucharistievieringen die plaatsvinden op zaterdagavond om zeven uur of op zondagochtend om tien uur. Een paar keer per jaar wordt er samen met de PKN-gemeente in Woudsend een

Zaterdag

Kerkexcursie Woudsend met orgelmuziek en zang

Op de eerste Tsjerkepaad-middag van het seizoen, zaterdag, wordt in Woudsend door de deelnemende kerken een excursie gehouden. De middag staat in het teken van het thema van Tsjerkepaad 2017 'Rome en de Reformatie' en wordt georganiseerd door de Stichting Tsjerkepaad in samenwerking met de Stichting Alde Fryske Tsjerken en vrijwilligers uit beide kerken van Woudsend. De entree is gratis. De excursie begint in de rooms-katholieke Michaëlkerk, de oudste rooms-katholieke kerk van Fryslân die in 1792 ge-

bouwd werd als schuilkerk. Om half twee vertelt Herman Deden daar over de kerkhistorie van Woudsend. Hij zal ingaan op de oorspronkelijke vier kerken in Woudsend, waarvan de rooms-katholieke kerk en de protestantse kerk De Karmel uit 1837 nog worden gebruikt. De voormalige gereformeerde kerk uit 1912 wordt inmiddels bewoond en de voormalige doopsgezinde kerk, een schuilkerk uit 1858, is omgedoopt tot restaurant. Na de uitleg volgt een kennismaking met de historische dorpskern van Woudsend, met

behulp van een routekaart. In het dorp zijn ook de molens te bezichtigen. In de protestantse kerk De Karmel is orgelmuziek en een uitleg over het gebouw. De activiteiten worden in De Karmel afgesloten met een optreden van Louiza Saitova, een zangeres afkomstig uit Tsjetsjenië die nu woonachtig is in Woudsend. De provinciale orgelspeeldagen van Tsjerkepaad en Organum Frisicum beginnen in de regio's Noordwest en Zuidwest. Onder de laatste valt ook Woudsend. Zie: www.organumfrisicum.frl